

EZER SZÓ

ADY ENDRE LEVELE NIETZSCHÉHEZ – APOKRIF

Drága Frigyesem, ne vedd olybá e szólítást, mintha tér, idő és respektus dolgában nem tudnám az illendőség szerint vezetni soraimat, de azt gondolom, hogy ez elkanászosodott utókorban sokan veszik természetesnek, hogy mi tegeződünk, pedig ez nem az a tegezés, amit pesti bérkocsisok, mocsárlelkű grófok és trágár politikusok maguknak megengednek. Ez valami más. Talán egy verset volna jobb írnom arról, hogy miért tegeződünk mi, és mely nyelven tesszük, amikor te magyarul egyáltalán, én pedig németül a kategóriák boncolásához elégtelenül tudok csupán. Viszont azt gondolom, hogy mi magunk közt vagyunk, ahogy a poéták, akik ismeretlen nyelven társalognak, amit csak ők értenek. Hogy immár örökre, az csak a történelem fintora, mely rútot bánt el velünk, és még azt sem tudom ígérni, hogy ennek már vége, nem olyan idők járnak az utókorra. Ezért kell – úgy érzem – hamarosan visszatérnünk. Mondanám azt is nagy szívem szerint, hogy majd egyszerre, de soknak ítélem mégis a felhajtást, ami járna velünk. Talán Párizs utcáin sétálhatnánk feltűnés nélkül, csak hát azzal meg mire mennénk? Baudelaire is váltig panaszkolt: még csak rá sem ismer senki. Pesten meg nem is tudom, hogy volna. Csudálatos egy város, bár nem oly kifinomult, mint Bécs, Bazel vagy Milánó, viszont nem készült el hozzá az ország, ami nemcsak járt volna neki, hanem tartópillére is lehetne, százmegannyi délceg pillér, ami átvezet utat, hidat, vaspályát innen oda. Európába és a fénybe, a művelt világba, melynek talmi csillogását, önmaga félreértett voltát, ressentiment-ját, beteg morálját oly sokat ostoroztad. Nem is értjük mi ezt egészen, mert nálunk az, amit el kellene bontani, földig volna jó rombolni, hogy kezdődjék végre az új, sosem épült fel, és már nem is fog. Kacatok jönnek, félig sem értett eszmék, mint ódák a nyugati széllel, aztán elakad minden a pusztán és a lápon, füst van, trágyaszag, csattog hátunkon a karikás ostor, régi divat, és új a szerszám. Nálunk, tudod, megint azt tanítják törpelelkű, avított filozopterek, hogy a reakció volt előbb, és a progresszió az a denaturált világ, amelynek áfiuma ellen kormányok, sajtók, egyházak emelik fel odvas hatalmi szavukat, mintha az életnek parancsolni lehetne, mintha a változást lehetséges volna feltartóztatni, de legalábbis fejünk felől el-

téríteni. Fejlődik-e és jobbá lesz-e a világ, vagy rosszabb, azt én megítélni nem tudom, nem is akarom, de hogy a mozgást kikapcsolni nem lehet, azt nem tőled olvastam, egyedül is beláttam, mert mi más az élet, mint lázas futás elérhetetlen nagy cél felé, szörnyű bukások utáni talpra állás, véres maszk alatt egy véres arc. Ezért hát minden olyan tettet, amely a változás ellen szólva megálljt vél parancsolni, ostobának és butának tartok, és nem tudok gyönyörködni a kártékonyság mértékében, hiába világméretű, alantas marad az akkor is, szolgáljellemek műve. Nincs út visszafelé, sosem is volt. Az erő önmagát akarja, mérkőzni akar és kiválni, nem pedig hatalmat bitorolni, ahogy azt rossz tanítványaid értették és gyakorolják. Az életet meg lehet vádolni, hogy rossz, hogy nem élhető, bűnös meg káros, lehet hirdetni valami mást helyette, de hazugság lesz belőle, mert az Élet él, és élni akar, nincs más valóság rajta kívül. Csak aki élni nem mer, az gondolhatja, hogy jobb egy ködlő túlvilág bizonytalan, hamis ígérete, melynek ügyéért gonosz és haszonleső csőcselékfajták szolgálókká leszünk. Én nem szolgállok, barátom, én harcolok magamért, és egyedül, felélem az erőt. Ki hitte volna, hogy ily hatalmas, ami rám volt szabva, alja népek jobban tették volna, ha békén hagynak, de hát ezt ők sem tudták, hibáztak a képzeletük hozzá. Mert az élethez képzelőerő kell, az élet olyan, mint egy asszony, akivel együtt halni volna jó, túl minden földi szennyen, izzó szenvedélyben, ettől van ő, és ettől lehetek én, szünetlen keletkezés. Ember vagyunk, örökre ember, és jó ez így. Isten valójában közülünk az egyik, nagybeteg, a sajnálat öli testét-lelkét, hívei siratják, az örökét prédálják máris, keltik rossz hírét. Az alázatosak, eltiportak és együgyűek szegény, jó istene ő, akinek mégsem ilyen emberre volt volna szüksége, de mi nem értettük, hogy milyenre. Nem felnőni akartunk hozzá, hanem csak hatalmaskodni másokon az Ő nevében. Enni és aludni meg párizni, rettegni, hogy ezért a sajátjaink döfnek hátba, ahogy mi is hátba döftük őket, ha csak alkalom nyílt rá. Szabadok lehettünk volna, de nem akartuk, nem mertük. Talmi szabadságokat nyaralásra költöttünk, kislelkű szökésekre a valóságból, az élet elől futó mámorokra, fájdalom a visszatérés. Mindig valami más kell, mert mindig ugyanaz van. Nem lettünk hát szabadok, és féljük a halált. Ajándékokat viszünk neki, hogy ne bántson, olyan lett mellettünk, mint az Élet kivert kutyája, lábikránkba harap, ha elfordulunk, és csizmástól ráznánk le, de nem enged. Dionüszoszra mondom, csak a bort sajnálom, ha elmegyek e földi létből, és a Nőért fogok visszajönni, mint hatalmas férfiú, ki megtalálja a maga méltó asszonyát. Nekem az igazság valójában kevés, talán mert nem szorul védelemre. Ezért pedig a hamisak halotti ágyán kell vesztegelnem,

látván látva népem, nemzetem, országom hullását a porba. Megölték a gyalázatos Tisza Pistát, ennek sem kellett volna megtörténnie, bár haragom volt ellene és megvettem, de nem így, nem így kellett volna vége legyen. A forradalmat sem így képzeltem, pedig volt hozzá fantáziám éppen elég, omló hegyeket, viharzó tengert, lángözönt láttam eleget hagymázos álmaimban, de a sok kiéhezett, rongyokban vánszorgó, keserű, nyomorult embert Dante sem vízionálhatta, amint királyt éltet aprópénzért, kevéssel utána respublikát üvölt, és választójogért tombol, pedig csak enne és szaggatna. Ez hát a forradalom, kedves barátom. Mi jöhet még? A győztesek és a nyertesek szűkülésbe vékonyuló diadalordítása, ez már így marad örökre, mint ha gramofonlemez forgatna valaki megállás nélkül egy üres bérház udvarán – *da capo al fine*. Nem tragédia ez, barátom, csak dráma és cirkusz, olcsó lelkek mulatságára való komédia. Végleg távoztak azok, akik valami nagyot tudtak, elüldözték őket a törpék, a kiskirályok és a rókák. Ezért kell visszatérnünk, mert mégsem maradhat így a világ, amíg ki nem hül magától, vagy fel nem fő, mint egy gazdátlanul hagyott lakodalmi kondér. Azért jövünk majd vissza, hogy az Élet igazi legyen, mert él, a Halál pedig halál legyen, méltóságos és nagyszerű. Isten majd fát ültet velünk, könyvet ír, és fia születik.

Ő lesz a Messiás, vagy Te, vagy Én.

Ölel a te Zarathustrád.